

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 10 kor., fél évre 5 kor., negyed évre 2 kor. 50 fl. — Községeknek, körjegyzőknek, tanítóknak 8 kor.
Egyes szám ára 20 fillér.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Előfizetési árak: Egy háromhasábos petitsor ára 16 fillér. Többszöri közlésnél árkedvezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szögig 4 kor., minden további szó 4 fl.

A kormány valláspolitikája.

A Tisza-kormány határozatlan, általános szövegek bő köpenyegébe burkolt programjának jellegét viselik magukon azok a nyilatkozatok, melyekkel a kormányelnök a vezetése alatt álló kormány valláspolitikájának irányát és feladatkörét jelezte.

Három vallásügyi kérdéstről nyilatkozott, ezek: a felekezeti tanügy, a kongrua és a katolikus autonomia.

Legvilágosabban szólott a tanügyről, ambár az erre vonatkozó kijelentéseket sem tekinthetjük olyanoknak, melyek tiszta, minden homálytól ment áttekinthetést nyújtanának a kormány szándékairól.

Megnyugvást kelthetne bizonyára a miniszterelnök azon kijelentése, hogy az iskolák államosítását nem csak gyakorlati, hanem elvi szempontokból is a népoktatásügy és az állam érdekeire nézve hátrányosnak tartja. Magas értéket lehetne tulajdonítani annak a felfogásnak, hogy az egyház és a felekezetek a népoktatás terén olyan missiót teljesítenek, melynek üdvös eredményeit az állam sem a közoktatásügy szakszerű szempontjából, sem pedig a magyarosítás nemzeti érdekében nem nélkülözheti. Fölösleges hang-

súlyoznunk, hogy mi is csak a hazafias szellemben működő iskolák munkáját tartjuk egy olyan fontos értékelésre méltónak.

De ha visszatekintünk az előző kormányok program-nyilatkozataira és meggondoljuk, hogy eddig még egyetlenegy kormány sem vallotta magát az általános államosítás hívének, mi több eddig még minden kormány hízelgő szavakkal hirdette, hogy nagy súlyt fektet a hazafias felekezetek közreműködésére a tanügy terén, s hajlandó azokat anyagi eszközökkel is támogatni, hogy feladatként a törvény követelése szerint megfeleljenek, akkor a Tisza-kormány a felekezeti tanügy iránt szavakkal kifejezett rokonszenvét éppen nem tarthatjuk olyan nagy, eddig még soha meg nem kísérelt közeledésnek a katolikus egyház és a felekezetek felfogásához, a minőnek azt a kormány szolgálatában és talánzsoldjában álló lapok hirdették.

Jól emlékszünk a Bánffy-kormány kultuszminiszterének, Wlassicsnak első parlamenti beszédjére, úgyszintén több interpellációra adott válaszára, melyekben a felekezeti népiszkolák kulturmissziójának fontosságát elismerve az általános és föltétlen államosítás ellen állást foglalt. De azért bizony a Bánffy-kormány és az

utána következő Széll-kormány tervszerűen államosított s tervszerű eljárásában nem nemzeti szempontok vezérelték, hanem pártpolitikai tekintetek.

Legnagyobb kedvteléssel folyt a katolikus iskolák államosítása, pedig ezek a tanítás és nevelés nemzeti szellemére nézve nagyobb kezességet nyújtanak, mint az állami iskolák, melyeknek tanítói a nemzetiségi vidékeken a helyi ellenőrzés korlátja nélkül szabadon elegendhetnek a nemzetiségi mozgalmakba és nem ritkán elegendnek is. Az előző kormányok ennek ellenére kapva-kaptak minden alkalmon, mely egy-egy katolikus iskola államosítására kínálkozott, mert az államosítást jó eszköznek vélték a politikai magatartása miatt nekik ellenszenves papság befolyásának megtörésére.

Ebből a tapasztalatból okulást mérítve, nem vehetjük készpénznek a Tisza-kormány nyilatkozatait, melyekkel főképp katolikus irányban akart megnyugvást kelteni.

Az igazság érdekében azonban meg kell engednünk, hogy van a Tisza-kormány tanügyi programjában egy pont, melynek úgy látszik az a rendeltetése, hogy távol tartson minden gyanút a kormány jóindulatától a felekezeti tanügyet illetően. Megigérté ugyanis a mi-

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE” TÁRCAJA.

Vasuti élmények Spanyolországban.

— Kánikulában Spanyolországba menni, örült gondolat! — Fakadt ki nem egy ember, mikor a nyár közeledtével uti tervéről értesült.

— Mielőtt elmennél, csinálj ám végrendeletet! — gúnyolódék egyik-másik.

Miattam ugyan beszélhettek; elhatározásomtól senki és semmi sem tudott visszariasztani. Hideget és meleget türtem én már eleget; egyik sem ujság előttem. Ha meg baj ér, mindennél vannak jó emberek, majd csak megleszek ott is valahogy!

Bücsúzaskor csak sajnalkozás és száz meg száz tanács hangzott fülembe. Mindenki fitogtatta azt a kis tudományát, amit valaha hallomásból vagy olvasásból elsajátított Spanyolországról; a legtöbben pedig ezekkel a banális frázisokkal álltak elő:

— Aztán vigyázz ám, hogy valahogy meg ne gyűljön a bajod az örült spanyolokkal!

— Ha valami baj fenyegetne, keress ólmat egy spanyol fal mögött!

— El ne felejtöd valahogy megnezni, milyen is az a spanyol grand!

— A spanyol meggy szezonja ugysis elmúlt már, minek még oda?

— Nagyon csalódol, ha azt gondolod, hogy bikaviadalt is látsz, nyáron ilyenről szó sem lehet, pedig tulajdonképp csak azért érdemes Spanyolországba menni!

Egyik meg, mikor megtudta, hogy Cordobába (Cordova) is elmegyek, ugyancsak a lelkekre kötötte, hogy hozzák mutatoba igazi kordovancsizmát.

Sőt előhozakodtak a spanyol inkvizícióval és annak egyik kínzó eszközével: a spanyol csizmával is, csak hogy kedvemet szegjék.

— Beh furcsa ez a világ! — gondoltam magamban. — Máskor mindenki irigyelte helyzetemet, ha nagy útra indultam, most meg mindenki sajnálkozik fölöttem.

Csak egyetlenegy ember akadt, aki örült merész vállalkozásomnak: a borbélyom. Ha lapos erszénye megengedné, hangoztatta, velem tartana; nagyon szeretne megismerkedni kollegájával, a sevillai borbélyllyal, kinek nevét már oly sokszor hallotta, és óhajtaná eltanulni tudományát. De mivel ezt nem teheti, engem kér, szerezzek személyes tájékozást a felől, miként kezeli ez a

világhírű művész a borotvát és szappant, hogy oly nagyon emlegetik mindeufelé. És hozzák neki örök emlékül egy darab valódi, hamisítatlan spanyol viaszkot.

Elérkezett végre az indulás ideje. Minden aggodalom nélkül csatlakoztam a 29 vállalkozó szellemből álló társasághoz, s július közepén Bidassoa folyónál cs községnél elértük a spanyol határt.

Irun határállomáson jóleső meglepetés ért bennünket. Nincs kellemetlenebb a külföldi utasra, főleg hölgyre nézve, mint a vámvizsgálat. A fiánácok kötelességük teljesítése közben mindenütt gyűlölt alakok, és mi Irunban mégis megeljenztük őket. Mikor ugyanis meghallották, hogy magyarok vagyunk, és szép hazájukba készülünk, anélkül, hogy csak egy bórondót is kinyitattak volna, a legnagyobb udvariassággal útnak eresztettek bennünket.

E nem várt előzékenységre jó kedvünk kerekedett, és csak úgy szórtuk rájuk a dicsérő szót.

A perroure érve, kerestük személyvonatunkat. Épen kezdtek összetákolgatni. Már itt is, mint minden nagyobb állomáson, megbámultam azt a roppant gyorsaságot, melylyel két ember a vonat bármelyik két kocsija közé egy kocsit

niszterelnök, hogy a kormány segíeyezni fogja a felekezeteket intézeteik fejlesztésében és meg akarja nekik adni a lehetőséget arra nézve, hogy tanáraikat és tanítóikat az állami tanerőkkel egyenlő javadalmazásban részesíthessék.

A ki ismeri Tiszát, mint felekezeti embert, a ki tudja róla, hogy felekezetének ügyei körül milyen odaadó buzgóságot fejtett ki mindenkor, az tisztában lehet azzal, hogy most is, midőn ezt a látszólagosan oly igazságos és méltányos ígéretet tette, első sorban felekezetének az érdekei lebegtek szeme előtt. Egyrészt a református községek terhein akar ő ezzel könnyíteni, másrészt jobb módra akarja helyezni a protestáns középiskolák tanári karát, hogy így megerősítse a protestáns intelligenciát, erősebben odakösse a felekezethez és a kormány iránt lekötteleze.

Ebben az egy tekintetben teljesen világosak előttünk Tisza szándékai, s így már most is megállapíthatjuk, hogy míg a kilátásba helyezett segély a protestánsokat vérmes reményekre jogosíthatja, addig a katolikusokra nézve az, nagyon is bizonytalan értékű jóindulat.

A kormány valláspolitikájának második pontja, a lelkészi kongrua, ismét csak a protestánsokat kedvező kedvező kilátásokkal. Lelkészeik már eddig is tetemes évi segélyben részesültek, melyet az új kormány fokozatosan gyarapítani szándékozik. Nem irigyeljük mi egy felekezettől sem az államsegélyt, de itt van ám a katolikus lelkészek kongrua-szükséglete, melyre az állam még egy krajcárt sem adott. Ennek rendezését annál erélyesebben kell sürgetnünk, mivel az óvatos kormányelnök erre nézve pozitív ígéretet nem tett.

Épp úgy a katolikus autonómia vonatkozásában is Tisza nagy általánosságban csak annyit jelentett ki, hogy a kormány a régóta húzódo ügyet dülőre

beleekelt. Az összes sínpárokon, egyenes vonalban, két összetartozó sít, egy kocsi hosszúságának megfelelő területen, földalatti gépezet segítségével, köralakban meg lehet fordítani. Álljon bárhol az a kocsi, melyet a vonat két kocsija közé akarnak kapcsolni, két ember odatozja a gépezet fölé, megforgatják a gépezet felkőben, valamint a szemközt levőt, vagy szemközt levőket is, hogy a sínpárok összeérjenek, s a kocsit odatozják azokra a sínekre, melyeken a vonat áll, azután a gépezet fölött a kocsi számára hagyott részen megfordítják, s odaerősítik a többihez.

A személyvonat külseje sehogys sem imponált nekünk. Ahány kocsi, annyifele. Mikor végignézttem rajtok, az a gondolatom tamadt, hogy ezeket alkalmasint valami ószerestől szerezte be a spanyol állam olcsó pénzen, mert amit más művelt országok már rég kiselejtezték, az itt mind megtalálható. Folyosó kocsit a világ minden kincseért nem látnál, még az I. osztályban sem. Kíváncsiak voltunk, milyen a kocsi belseje?

Amint 16 órakor (délután 4-kor, a spanyolok is épúgy, mint az olaszok, 24 órát számítanak.) elhangzott a Spanyolországban még mindenütt divó első csemetés, bevettük magunkat egy II. osztályú 60 üléses kocsiába, melyet a vasuti igazgatóság vezetőnk kérésére, rendelkezé-

vinni szándékozik. Szép, de milyen kerek és joghatárok között?

Valóban, ha katolikus nézőpontból tekintjük a Tisza-kormány valláspolitikáját, úgy találjuk, hogy annak szemhatára nem tiszta. Már ez okból szemernyi bizalommal sem viseltethetünk ezen kormány iránt, melynek bukását óhajtunk és siettetnünk is k-l.

(f.)

A tisztviselők fizetése.

Tisza István kormányra jutása az állami tisztviselőkre nézve azt a következményt vonta maga után, hogy a fizetésrendezésről szóló törvényjavaslat halasztást szenved, és mint a miniszterelnök elég világosan jelezte, változást is fog szenvedni.

A halasztással állami tisztviselőink még csak megbékülnek, mert a kormány már erre az évre is rendkívüli pótlékokat fog a tisztviselőknél kiutalványozni, de a javaslat megváltoztatása ellen a vidéki tisztviselő-körök egymásután tiltakoznak.

Abban állana pedig a tervezett változtatás, hogy a kormány a már benyújtott javaslatot olyképp dolgozta át, hogy az kiterjeszhető legyen a megyei tisztviselőkre, úgyszintén a felekezeti tanítók és tanárookra is. Tisza nem mondotta kifejezetten, hogy a javaslatnak általa komtemplált átdolgozása az állami tisztviselők számára megállapított illetékek leszállítását teszi szükségessé, de burkoltan celzott erre, midőn egyrészt kijelentette, hogy a fizetésjavítást az összes érdekkörökre ki akarja terjeszteni, másrészt pedig hangsúlyozta, hogy az állam pénzügyi viszonyai fogják megszabni azt a mértéket, mely szerint a kormány a tisztviselők igényeinek kielégítésénél eljárni fog.

Abból a kapcsolatból tehát, melyet Tisza az állami tisztviselők és a közhivatalok egyéb munkásainak fizetésjavítása között létesíteni szándékozik, az előbbiekre nézve az hátrány hármlék, hogy a törvényhozás előtt fekvő javaslatban megállapított tételek minden valószínűség szerint leszállítottak. Azért tiltakoznak ezen kapcsolat ellen a tisztviselői körök.

Az volna bizonyára a legkívánatosabb, ha az eddig tervezett javítás változatlanul maradna és úgy az állami, mint a törvényhatósági tisztviselők, úgy az állami, mint a felekezeti tanárok és tanítók megkapnák azt a fizetést, mely a betervezett javaslatban megállapított.

sünkre bocsátott. S hogy ezt ország-világ tudja, a kalauz kretával ráirta a kocsi lépésőjére: „Reservado“, azaz: fenntartott kocsi. Mosolyra fakadt ajkam, mikor ezt láttam. Eddig úgy tudtam, hogy a figyelmeztetést olyan helyre írják, ahol a szem azonnal látja, itt meg oda, ahol a lábbeli tapossa és elmázolja.

Annai hatása azonban mégis volt, nem ugyan a felírásnak, — hiszen ezt kívülünk senki sem látta, annál kevésbé olvasta, — hanem a jó borralalónak, hogy a kalauz az állomásfőnök utasítása szerint ezen első utirányban teljesen magunkra hagyott.

Más irányban is ráírták, nagy kérésünkre és még nagyobb örömünkre, ajtónk minden kilincsére spárgával ráakasztott papirosra: „Reservado“, hadd lássa minden spanyol, hogy oda belépnie tilos! Csak hogy mi történt? Mihelyt a 3. csemetésre a vonat megindult, maga a kalauz tépte le a papirosokat, s így már a második állomásnál boldog-boldogtalan szerencsétlenné bennünket látogatásával, mitsem törődve a „Reservado“ emlegetésével, még kevésbé a dühös magyarok cifra kifakadásával. Ha panaszt emeltünk a kalauzról, legfőkébb a vállát rángatta, vagy ha mondott valamit, spanyolul mondta, azt pedig nem értette senki, azonban a taglejtéseiből meg-

Ha azonban a kormány által tervezett kapcsolatot következtében, az állam pénzügyi helyzetére való tekintettel szükségessé válnék a fizetési javaslat tétéleinek leszállítása az egész vonalon, ezzel szemben az állami tisztviselők újra éhíthetnének kérvényezési jogokkal, újra indíthatnának mozgalmat érdekeik biztosítására, de semmiesetre sem tiltakozhatnának jogosan az ellen, hogy az 5 fizetősök rendezésének az ügye más érdekköröknek az ügyével összekapcsoltsanak.

Annál különösebb, hogy a vidéki tisztviselői körök már most is tiltakoznak ezen összekapcsolás ellen, holott még nem is tudják teljes bizonyossággal, hogy milyen hátránnyal fog járni nekik nézve a tervbe vett junktim és vajjon egyáltalában fognak-e ők abból hátrányt szenvedni?

De még ha teljes bizonyossággal előre látnák is a bekövetkező hátrányokat, akkor sem lenne a tiltakozásuk jogos és nem lenne alkalmas arra, hogy magartsa azt a rokonszenvet, melylyel a társadalm az állami tisztviselők fizetésrendezésének az ügyét magaévé tette.

Seuki sines, a ki nem akarna méltányolni az állami tisztviselők munkáját és nem akarna honorálni szolgálataikat, jogos igényeikhez mért fizetéssel. De hát való igaz az is, hogy nem csak az állami tisztviselők, tanárok és tanítók szolgálják a hazát és az államot, hanem a közhivatalok és a hazai tanügy egyéb munkásai is, a kik iránt az állam épp úgy nem tanusíthat mostoha bánásmódot, mint a „hogy nem érezteheti mostohaságát az állami tisztviselőkkel szemben.

Kirívó igazságtalanság lenne, ha bármely köztisztviselő, tanár vagy tanító az általános fizetésrendezésnél csak azért mellőztetnék, mert nem áll közvetlenül az állam, hanem valamely törvényhatóság, illetőleg vallásfelekezet szolgálatában.

Egyenlő szolgálatok egyenlő díjazást, egyforma életigények egyformán méltányost kielégítést követelnek.

Ettől az alapelvtől nem térhet el a törvényhozás, ha igazságosan akar eljárni. S azért bármennyire óhajtjuk, hogy a fizetésrendezés az állami tisztviselők hátránya nélkül hajtsák végre, mégis a lehető legjogosabbnak kell tartanunk azt a törekvést, hogy a javadalmazás javításában a nem állami tisztviselők is részesüljenek. —y.

A baáni iskola államosítása.

Tr. Baánnak 20 év óta oly mintaszerű négy tanerővel ellátott iskolája volt, melyet a jelenlegi kir. tanfelügyelő, sőt elődje, és az ottani elfogulatlan s hozzáérő értelmiség is kifogástalannak

érthettünk annyit: azért van ez a vonat, hogy utazzék rajta, aki akar, még pedig abban az osztályban, ahová jegyet vált, ha van hely. Itt pedig van bőven, hála Istennek!

A személyvonatok legtöbb II. oszt. kocsijának belseje semmi kényelmet sem nyújt. Minden kocsi 6 szakaszból áll, melyek némely vonalon válaszfalal vannak egymástól elkülönítve. Minden szakaszban 10 ülés van, kemény fapadokon, fej-és kartámaszték nélkül, felül pedig mindkét oldalán a podgyász számára keskeny tartó ékeskedik. A legtöbb vonalon azonban olyan kocsik vannak, a melyeken a 6 szakasz csak egy válaszfalal van elkülönítve, a közepén. A 3-3 szakasz a támláspadok fölött egészen nyit és a podgyász számára csak az első és az utolsó pad-sor fölött van tartó. Ha aztán, mint sokszor előfordult, egy-egy szakaszban, ahol egyáltalában nem volt podgyásztartó és az ülés alá sem fért még kisebb utitáska sem, heten-nyolcan szorongtunk, órák hosszáig, sőt egész éjjel is, már nap-pal is nagy kinszenvedéssel járt az utazás, hát még éjjel! Ilyenkor pihenésről, alvásról, vagy épen kényelmes nyújtózkodásról szó sem lehetett.

Vonatunk lassú zakatolással haladt előre, és ha késéssel is, valamikor mégis csak beért a legközelebbi állomásra.

talált — miért is azt a városka minden zugolódás nélkül házi pénztaraból tartotta fön.

Amde az izraelita hitközség szaporodó híveinek kevés volt a két tanítója, irigykedett a virágzó kath. iskolára és a helyett, hogy saját jellegű iskolájára a lelekszám arányához mért segélyt kért volna a községtől, evvel együtt kérték állami iskolát. Az izr. hitközség evi 600 frta. a községi képviselőt pedig 5% iskolai adóra 300 ft. tanítói lakbér és az iskola fűtésére kötelezte le magát. Miután azonban a helybeli és egész környék zsidósága által előzőült állami iskoláért a kath. szülők nem igen rajongtak, és néhány hivatalosan kívül a polgárság kizárólag csak a régi kath. iskolát használta, a község kénytelen volt azt is fentartani. Csak évek múltán, midőn az iparos osztály rohamosan elszegényedett s részben kivándorolt, belátta a város, hogy a polgárság képtelen a két iskolát fentartani, és a mint azt nekik alultrott kimondhatlan igazságnak között ezerszer tanácsolta, — a helyett, hogy fölfoldotta volna az 5% állami iskolai adó alól azon szülőket, kik kath. iskolába járatták gyermekeiket, kik már is az 5% ot meghaladó iskolai adóval vannak megterhelve, megteremtette a mai szomorú állapotokat.

A kir. tanfelügyelő ugyanis látva, hogy az állami iskola berháza sötét és nedves, értesíti a község képviselőtestületét, miszerint az állam hajlandó Baában egy állami iskolát építené, csak nyilatkozzék a község, mivel akar hozzájárulni ez új tanintézethez. Midőn ez az írat tárgyalás alá került, akkor már leteleült a zay-ugróci polgári iskola, melybe a tanulókat a zay-ugróci Zay-Ugróc de Baán szolgáltatta. Épp azért alultrott, n-hogy 20—24 fű farsztass ek nap-nap után 1 1/2 órai távolságra a zay-ugróci polgári iskolába a község képviselőtestületének azt javasolta, hogy ha már az állam Baán mégis valamivel megajándékozni akarta, kérje a zay-ugróci polgári iskolának Baaba való áthelyezését, és ha all módjában valamivel hozzájárulni, szava, iza meg ra a töle telhető áldozatot.

A községi képviselőtestület elfogadta indítványomat és az állami polgári iskolára megszerzte a telket, 100 ezer égetett teglát, a szerhára szükséges fat és az épület fentartási költségeit. A község 7000 koronaért megveszi a telket és az állam épít. — *de mem polgári, han em elemi iskolát*, nem 10, (a mennyire Baának szűk sege lenne), de csak 5 tanteremmel! Ekkor a község látván, hogy felvezették s elviselhetetlen költségekbe kergettek, mint eddig, kénysz eritessek a saját kath. iskolája mellett meg a megnagyobbított új állami iskolát is fentartani, 1902. nov. 26 an meghozta ama híres határozatot, hogy a kath. iskoláját beszünteti s tanítóival együtt per Pausch, az államnak adja át.

Az egyházmegyei hatóság tiltakozik az ily eljárás ellen, hivatkozva a szülék természeti jogára, kik továbbra is akarják fentartani a kath. iskolájukat; hivatkozik arra, hogy a több mint 25) kath. tanuló meg sem lehet birkanyaj módjára az államnak eladni; hivatkozik a hitközségnek a kath. iskolaépülethez való tulajdonjogára,

melyet ugyan részben a polgári község épített, de oly időben, mikor ez még tisztán kath. vallású volt, izraelita hitűeknek meg semmi polgári jogaik nem voltak, — tehát mint ilyet csak kath. vallású polgárainak építette, és ezek mai napig is háborítatlan birtokában voltak; hivatkozik arra, hogy a közoktatásügyi Miniszter még nem nyilatkozott atveszi-e a kath. iskolát 4 tanítójával együtt állami kezelésbe, és hogy az új állami iskola az ő 5 tantermével régi tanulóin kívül a nélkül sem fogadhatja be a kath. iskola 250—280 tanulóját.

Mind hiába! Az egyházmegyei hatóság nem talált orvoslást sem a kir. tanfelügyelő, sem a főszolgabíró, sem az alispánnál. Mert mit is értek el a baáni szülők ezen iskolaváltozási hercehurcával? Azt, hogy az új állami iskola 5 tanterme nem fogadhatja be a legalább is 500 tanulókat, kiket az a 4 állami tanító az oktatás nagyobb dicsőségére felrapos váltórendszerrel kénytelen oktatni. — 4 kath. tanítót a község semmittevéért rendszeren fizetni kénytelen, mert az állam őket még át nem vette, és a 4 tantermű kath. iskolaépület üresen hagyni, mert az egyházi hatóság a község tulajdonjogára ellen bírósággal fenyeget.

Ez az igazi tényállás, és nem az, hogy az ottani lelkes az állami iskola mellett foglalt volna állást, a kath. egyház a maga iskoláját, mint fölöslegest, beszüntette volna, és a kath. tanítókat addig, míg az állam őket át nem veszi, a kath. egyház fizetné.

Alultrott a főálló iskolai törvény alapján mindig a hitvallásos iskola mellett küzdött és pedig a legújabb önzetlenség s igazság figyelemmel úgy, hogy legyen saját iskolája nemcsak a kath., de az izr. hitközségnek is. Most sem ennek, sem annak nincs iskolája, de van az államnak egy felekezeten tanintézet, melylyel rendelkezik és nem az adózó felekezettek, melyben nem nevel sem zsidót sem keresztényt — mert nem várható, hogy a lelkes az ő 2 orajavál felelőssége a gyermek zsenje lelkében ama szent oltárt, melyben Isten és a drága hazának áldásának, melynek alapjait 2—4 tanító egész heten át minden órában lazítja, sarkköveit egymásután kiszedegeti.

És most egy pár komoly szó azokhoz, kik ezen államotásnak értelmű szerzői, kik a városka kath. polgárok lelki nyugalma földulásának okozói. Az annyira magasztalt lelkiismereti és oktatási szabadság szempontjából kérdem, üdvös dolgot eszelekesznek önök, ha katolikus letűkre ily adalharcot vívunk és oly tisztességtelen eszközökkel saját kath. tanintézetük ellen, mely a multon oly sok nagy férfit nevelt a hazának, mely önöket is arra az állásra képesítette, melynek előnyeit most élvezik? Nem volt az iskola mindig hazafias szemlemben vezetve, avagy növénydekei vizsgák, iskolai ünnepélyek s annyi színi előadáson nem adtak-e mindenkor fényes tanúságot magyar érzület és nyelvbeni előhaladásuknak?

Azt mondják önök, segíteni akartunk a baáni polgárság szegénységén, mert 5%-os adó, melybe az állami iskola kerül mégis csak sokkal

kevesebb, mint 50—60%, melyet a hitfelekezeti kíván. Hát képes lenne az állam a maga iskoláit 5%-ból fentartani? és ha nem, a baáni állami iskola összes költségeit honnan fogja fedezni, ha nem ismét csak a baáni és más polgárok felemelt adójából s tandíjából?

Nem, Önöket nem hazafias s nemzeti szempontok vezetik, mert ha jó hazafiak lennének, kellene tudniok nemcsak az örökké emlékezetes, 1848. évi országgyűlés aug. 5—8. napjaiban b. Eötvös, Kossuth, Deák, Klauzál és Pázmány mily szükségesnek találták a hitfelekezeti iskolák fentartását, de kellene ösmerniök az újabb államférfiaknak e tekintetbeni álláspontját is. Nem untatom Önöket ezek felsorolásával de hogy meggyőzzem, miszerint erőszakos államotásukkal nem tesznek jó szolgálatot sem az államnak, sem a társadalomnak, szívelek meg Tisza István miniszterelnöknek ismét a főrendiházban elmondott programbeszédjének eme passusát: „Tudom, hogy a közelet a közoktatásügy államotását mint a liberalizmus posulatumát állítja oda, én nem tehetek róla, de én, ki különösen a mi viszonyaink között soha a tanügy államotásának híve nem voltam, sajátágságnak találtam mindig azt a törekvést, a mely éppen minálunk a társadalmat a tevékenységnek azon mezejéről akarná leszorítani, a hol nagy melegséggel, nagy buzgalommal oly szép s fényes eredményeket mutatott föl. Általános a panasz, hogy mindent az államtól várunk. Általános a panasz, hogy az öntevékenység, a társadalmi faktorok eljárása sehol nem jön segítségére az államnak. Es mikor itt van egy virágzó intézmény, a melynek évszázados multja van, a melyhez az államnak azt hiszem minden vallásfelekezete hévvel ragaszkodik, akkor sem tudunk okosabban tenni, mint konfiskálni, ezt is az állam számára? Ha szabadságot akarunk, a szüléknek és ezek összeségének, a községnek befolyását kizárni nem lehet, mert ha beszüntetjük a községeknek morális individualitását, bedugtuk a közelet s áldozatkésztség minden forrását.”

Mihálik József.

Levelezés.

Leszété, 1903. nov. 23.

Szövetkezeti házavatas Leszété.

Vármegyénk területén a szövetkezetek tagadadhatatlanul örvendetes módon szaporodnak, s ott ahol a vezetés igazi lelkesedés, önfeláldozó fáradozással oldja meg feladatát, a dús erkölcsi és anyagi siker el nem maradhat. Így tudjuk, hogy a szövetkezeteknek több helyütt van már saját háza, Vittencen, Steruszon, Jókón, Lopasón 22 ezer koronás emeletes új házat épített a szövetkezet államsegélyvel; e hó 22 én pedig Leszété (Podolán) szenteltek fel a fogyasztási szövetkezet által épített 10 ezer koronás új házat, melyben a fogyasztási szövetkezet boltja és a

A nagyobb állomásokon két finác is cirkál, akad-e valami megvámolni való.

A pireneusi hegyeken keresztül hosszú alagutakon át jutott vonatunk a síkságra. Mindenki tudja, csak a spanyol nem, hogy az alagútban még nappal is pokoli sötétség uralkodik. A büszke spanyol azonban hihetőleg így okoskodik: A kocsikon levő olajlámpa nem arra való, hogy nappal is égjen, mikor az egész világon a nap süt, hanem arra, hogy éjjel pislogjon, mikor minden felé sötét van, nappal tehát meg sem gyújtja. Csak arra lettem volna kíváncsi, hogy holdvilágos éjjel meggyújtják-e a méceset?

A pireneusi hegyek közt svájci tájak, ezüstfehéren csillogó havasok, égbe meredő hegyóriások, zöld erdős hegyek, termékeny völgyek váltakoznak egymásután. A hegyek tövében hatalmas gesztenyés, a völgyekben gazdag termés, szép gyümölcsösök.

17 óra felé robogott be vonatunk San Sebastianba, Spanyolország leghíresebb tengeri fürdőjébe, mely egyúttal a királyi családnak a legkedveltebb nyaraló helye. Itt-ott előkandikál az Atlanti óceán kekes vize, és a virágos kertek között kiemelkedik a szép, tiszta város emeletes házaival, gyönyörű szállodáival, s közvetlenül

Az első állomáson egy percig kellett volna állnia, és állt 5 percig, a legközelebbin meg 5 perc helyett 15-ig. Ezt a rendetlenséget a magunk javára és kényelmére fordítottuk. A harmadik-negyedik állomástól kezdve, amint valahol megállt a vonat, már nem is kérdeztük, szabad-e, nem-e? hanem néhányan mindjárt leszálltunk, reszint friss levegőt szívni vagy setálni, reszint kis szíverősítőre vagy büfelejtőre. A 3-ik csengetés után aztán szép lassan megindultunk a coupé fele. Ha meg a vonat megindult nélkülünk, 200 lépésről is kényelmesen utóértük (!)

A gyorsvonatok a személyvonatoktól eltérően már nagyobbreszt szük folyosós kocsikkal közlekednek, és a személyvonatoknál gyorsabban haladnak ugyan, de korántsem olyan sebességgel, mint a mieink. Ügyszólván minden állomáson megállnak, de a kisebbeken csak egy pillanatra, és mihelyt a harmadik csengetés elhangzott, azonnal megindul, még pedig mindjárt nagy sebességgel.

Társaságunk legkedélyesebb tagja egyik nagyobb állomáson épen egy pohár frissítőt kért felhajtani, mikor a harmadik jelzést adták, megijedt magyar azonnal faképnél hagyta a meginduló, — a fizetést alighanem a nagyhangra bizva, — és nagyokat kiáltva futott a

kezében tartott teit pohárral a már rohanó vonat után, melyre már csak nagynehezen tudott felkapaszkodni. Mikor szakaszunkba ért, halálsápadtan, baljában az öblös s még félig telt poharat-szorogatva, csak a szokásos három szóból álló mondatát hallatta, melylyel nemtetszését szokta nyilvánítani, és melynek nyomatékos kijelentésével mindannyiszor megneveztette az egész társaságot:

— Egyen meg a...!

A vonaton a személy- és vagyonbiztonságra nagy gondot fordítanak. A vonaton állandóan utazik 1—2 csendőr, kik minden állomásnál leszállanak, és a perronon megállva, Árgus szemekkel vizsgálgatják az utasokat, nincs-e köztük valami gyanús alak, kit nyakon kell csipniök. Rendesen kocsinkkal szemben álltak meg, mivel jókedvünk és hangos, előttünk teljesen ismeretlen társalgásunk nagyon megnyerte tetszésüket. Elmes társaink sok elcet faragtak rajok, melyre ők is jóízűt nevettek, jöllehet egy kukkot sem értettek belőle, de kacagásunk visszhangot találtak is. Kettőt, kik egy alkalommal szakaszunkba szorultak, itallal is megkínáltunk. Leirhatatlan boldogság sugárzott arcukon, mikor a pohár bort felhajtották a mi egészségünkre, vagy talán inkább a saját jóvóltukra.

gazdakör 13 méter hosszú terme meglepi a szemlélőt.

Az egyházi beszételek után esti 5 órakor nyomtatott program szerint a szövetkezet vezetője, nemcsak a kör tagjainak, hanem a meghívott intelligens vendégek vidékeknek ritkán élvezhető szellemi élvezetet nyújtott. A nép egyszerű embereiből oly zenekart alakított vonó s fuvó hangszerekkel, mely műértők nyilatkozata szerint bármily fővárosi publikum előtt szerepelhetne precíz zenéjével. Az énekkarban láttunk elemeltt parasztasszonyokat, menyecskeket s fiatal leánykákat, le egészen a 12 évesekig, a férfiak között pedig a sugartermetű legények s gazdák között, ott láttuk közreműködni a lelkesek mellett a tanítót, a tanítónőt. Sőt, a mit hangsúlyozva kiemelünk, közreműködött a falú népszerű derek körjegyzője is, evvel adván példát többi kartársának, hogy igenis a jegyzők közreműködhetnek a lelkesek s tanítókkal a szövetkezeti téren a nép szellemi és anyagi érdekeinek emelésén.

A fáradhatlan lelkész, *Bieliczky Jusztin* úr, ki vármegyénk egyik legagilisabb szövetkezeti vezérére, saját maga tanította be a zenekart és a dalárdát, az építkezésnél maga volt a tervező, mester, pallér s ha kellett, közönséges munkás is, s hogy ezen odaadó munkássága csak felemelő s nem lealacsonyító, láttuk az előadásoknál. Taps tapsra, eljenzés és elismerés minden oldalról s a nép ünnepi hangulatos arcáról lesugárzó hála.

Megnyitó beszédében előadta a szövetkezetek és a gazdakör történetét, bemutatta a „Hangya” kiküldöttjeit Budapestről: *Horváth* főkönyvelőt és *Mocsáry* főellenőrt, kik személyesen jöttek fel a központ képviselőjében. Felolvasta *gr. Károlyi Sándor* sürgönyét s *Meskó Pál* titkár levelét Budapestről ez alkalomra. Az erre következő ének és szép zenedarabok után *Sándorfi Nándor* lopassói lelkész úr lépett a pódiumra s mulattatva oktató szabad előadást tartott a szövetkezeti eszméről, méltatva barátja érdemeit a szövetkezetek körül. Megdicsérte az összetartásáról ismeretes leszétei népet s a vendégek nevében köszönetet mondott az összes közreműködőknek. Ezután vetített képekben bemutatta a fáradhatlan plebános s derek káplánja a Szentföld s Róma nevezetesebb helyeit, s Krisztus urunk életéből gyönyörű jeleneteket.

A befejező ének és zenedarabok után következett a tánc egész éjféltől 2 óráig. No ezt kellett csak látni, a falu apraja-nagyja részt vett ezen, a helybeli tűzoltóság díszruhájában a

az állomás mellett csupa vörös téglából épült cirkuszával.

Az állomáson ismét kedves meglepetésben részesültünk. Itt várt ránk egy Kassáról oda szakadt fiatal és nagyon kedves menyecske, egy hannoveri részvénytársaság magyar származású mérnökének a felesége. Kimondhatatlan boldognak érezte magát, hogy magyarokat láthat, és édes magyar szót hallhat. Szép szemében az öröm könnye rezgett, mikor kezét fogott velünk. Mi is szinte meghatva, elfogódva néztünk arra, ki szüleitől, testvéreitől, rokonaitól olyan messze idegenbe is elkísérte szerető férjét. Itt láttam és bámultam meg, mire képes egy nő, ha igazán szeret. Képes a világ végére is elmenni azzal, akiért szíve lángol... Férfit, becsüld meg a nőt, ki szívével megajándékozott, mert... nagyon megérdemli! — Úgy megsajnáltam szegényt, mikor vonatunk elballagott, és ő ott maradt... egyedül.

Estefelé Tolosába értünk, ahol a nagy állomás perronja tele volt várakozó utassal, illetőleg kíváncsi közönséggel. Festői kép tárult elénk! Mindnyájan leszálltunk. Érvik azért, hogy néprajzi tanulmányokat tegyen, a másik, hogy a fondában (vendéglőben) a legnagyobb úrnak, a gyomornak kívánságait kielégítse. A nép rend-

rende felügyelt. Táncra perdültek az öregek is, bemutatván a régi tót táncokat is. Az egyik öreg hosszú hajú gazda azt mondta e sorok írójának lelkesedéssel: Én korcsmába nem járok, tehát nem is táncoltam menyekzöm óta, de most, bár hatvanas vagyok, úgy kitáncoltam magam, akár csak legény lennék.

Ime mily kitűnő eszme a gazdakörök létesítése! Elvonatik a nép a korcsmázástól, művelődik felolvasások által, s ha mulat, nem rontja piszkos, bűzös korcsmákban erkölcsét, egészségét, hanem egyházi s világi intelligens vezetői felügyelete alatt, tágas, egészséges saját termeiben elmulat részegeskedés nélkül!

Bieliczky barátunk büszke lehet elért sikerére. Ezt, dacára a rossz időnek, a fényes vendégsereg is bizonyítja. Ott láttuk a vidéki paságot: *Csejthéről Reviczky Bertalan* urat káplánjával, *Bernkopf Alfonz* podedimi plebános urat szintén káplánjával, *Rudroff Béla* jókói, *Sándorfi Nándor* plebánosokat. Ó méltósága *Grevenitz* grófnőt, a tisztas matronát Császtkőczről, leányával s kíséretével, lovag *Chvalibogowski Sándor* főhadnagy unokájával ugyanonnét. A „Hangya” részéről kiküldött *Horváth Mihály* főkönyvelő és *Mocsáry Elek* főellenőr, a vidéki tanítók s tanítónők és számosan, akiket személyesen nem ismerünk az intelligensek sorából.

Úgy tudjuk, hogy egyébként is többen jöttek a közép soraiból *Csejthe*, *Pobedim*, sőt *Lopassó*ról is. Az otthoniak nagyobb részét ki is szorultak a tágas teremből, de udvariasságuk anynyiban nyert kárpótlást, hogy másnap, t. i. 23-án a beszédeket leszámítva, megismételtetett a program.

Ezen rövid sorokból is kitűnik, hogy mit művelhet egy derek lelkész saját hatáskörében; sok sok ilyen lelkészt kívánunk megyénknek, kik nem hangzatos szavakkal, hanem tettekkel s nemzedékről-nemzedékre emlékeket hirdető intézmények létesítésével bizonyítják be altruisztikus gondolkodásukat. Itt a példa, kövessétek!

Többen a jelen voltak közül.

Ujdonságok.

Kinevezés. Dr. Kieska Emil n. bodoki körorvost a vármegye főispánja, eredményes és buzgó szolgálatának elismeréséül, tb. törvényhatósági főorvossá nevezte ki.

Házasság. Halász Gyula bankeszi körjegyző f. hó 25-en örök hűséget esküdött a komjáthi plebania-templomban Schmidt Mariska úr-

kívül megbámult bennünket, és jóízűt kacagott rajtunk. Volt is miért! Némelyikünk a sokat emlegetett spanyolországi hőség könnyebb elviselésére csináltatott uti öltönyében valósággal beillett volna spanyol madárijesztőnek.

Alemanoknak (németeknek) tartottak bennünket, mint mindenütt. Sajnos, nem ismerik, de nem is ismerhetik a magyart! Mikor vetődik hozzájuk magyar ember? Európa összes országai között legkevésbé látogatjuk Spanyolországot. Pedig senki sem bánta még meg, hogy ott járt.

De nekünk is elállt ám szemünk, szánk! Egy tekintet rájuk, s azonnal feltűnt mindegyikünknek a fiatalabb nők szépsége, még az egyszerűbb szegényebb néposztálynál is. Sugár termet, sötét arcszín, bogár szem, fekete haj, — melyben a leányok virágsokorral ékesített szép dísz viselnek, — csinos, izléses ruha mindegyiken; s mentől lejjebb haladunk egész Madridig, annál szebbek. A világ legszebb hölgyei között rendezett szépségversenyen pedig alighanem a madridiak lennének a győztesek.

(Folyt. köv.)

Richter M. István.

hölgynek, Schmidt Rezső komjáthi földbirtokos bájos leányának. Az esketési szertartást a vőlegény ifjúkori barátja, Cserenyey István nyitrai hitoktató végezte.

Pirchala Imre, Pozsony-tankerületi főigazgató e héten Nyitrán járt hivatalos látogatás céljából a helybeli főgimnáziumban. Pirchala úr előzetesen tisztelgett az összes tankerületi főigazgatókkal az új közoktatási miniszternél s onnan egyenesen Nyitrára jött. Innen pedig Privigyére távozott az ottani középiskola meglátogatása végett.

Halálozás. Özv. Hückl Jakabné, szül. Zauner Zsuzsánna urnó, f. hó 23-án, életének 67-ik évében, Érsekújvárott jobblétre szenderült. Hült teteme f. hó 25-én az evang. A. C. vallás szertartása szerint örök nyugalomra helyeztetett Pozsony-Szt.-Györgyön. A megboldogultban dr. Hückl Ernő, érsekújvári kórházi igazgató, édes anyját vesztette el. — Szilágyi Jenő, volt nagykeri lelkész, nyugalmazott plebános életének 79. évében Pozsonyban e hó 26-án jobb létre szenderült. Szilágyi fiatalabb éveiben mint katonai lelkész működött, később hosszabb ideig Nagy-Kéren, végül esere fojtyán Imelyen lelkészkedett. Nyugdíjba helyeztetvén, néhány évig Nyitrán lakott, mignem Pozsonyba költözött, hol utolérte a halál. — Érdekes, írja a „Pressburger Tagblatt”, hogy halotti jelentését ő maga fogalmazta meg, s egyúttal sajátkezől feljegyezte azok neveit, kiknek a gyászjelentés elküldendő legyen. Igazi katona-lelkek, a ki higgadtan néz szemébe a halálnak. — Béke poraikra!

Iskolalátogatás. Folyó hó 27. és 28-án a Paulai szt. Vince leányai vezetése alatt álló róm. kath. elemi leányiskolában Schaller Flóris kir. s. tanfelügyelő hivatalos látogatást tett. — Az egyes osztályokban tapasztalt rend, példás fegyelem és az eddig elért eredmény fölött többszörösen elismerését és meglegedését kifejezte.

A kath. kör jubileuma. Folyó hó 21-en a helybeli kath. kör. alapításának tíz éves évfordulója alkalmából ünnepélyt rendezett. Az ünnepély diszgyűlésből és azt követő hangversenyből állt. Este 6 órakor a Szózat eléneklése után a gyöngéledő elnök úr helyett Horváth József kir. törvszéki bíró, mint alelnök, nagyszámu hallgatóság előtt, lelkes beszéddel nyitotta meg az ülést, szép szavakkal emlékeztetve meg tíz évi működésünkről, melynek áldásos hatását mindnyájan érezzük. Utána Dr. Puchovszky Bálint terjesztette elő titkári jelentését, mely úgy a körnek megalakulásától kezdve a jelen stadiumáig lefolyt külső eseményeit, a kezdet nehézségeit, fejlődését és szilárdulását, mint pedig benső életének szivhez szóló mozzanatait sorolta fel, szemmel tartván mindig a célt, és tekintettel lévén a jövő magasztos feladataira. Végül diszgyűlés a lelkesedéssel fogadta el az alelnök úr abbéli indítványát, hogy a jubileum alkalmából úgy a Püspök úr ömeltóságánál, mint kegyes Védnökünknel, mint pedig szeretve tisztelt elnökünknel Vágner József ömeltóságánál küldöttségileg tisztelegjünk, halánk és tiszteletünk nyilvánítása céljából, és hogy megköszönjük azt a sok jót, melyben körünket a multban részesítették. — A diszgyűlést fényes sikerű hangverseny követte. Legelőnek Filberger Vilmos úr remek művészi hegedűsólójában gyönyörködött a hallgatóság, kit ismert művészünk Stetka kísért a zongorán.

Ezután az est egyik fénypontja jött Karcag „A kis mama” című egyfelvonásos vígjátéka. A címszerepet Szécsy Valéria urhölgy játszotta, ki úgy kedves megjelenésével, mint vonzó játékaival az egész darab alatt lebilincselte a néző közönséget s fesztelen, természetes játéka a vonzó külső által megnyerő harmoniává olvadt eggyé. Riadó taps fogadta az ifju hölgyet, s mindenünnen elhalmozták dicséretökkel a játék végén, melyet a legteljesebb mérvben megérdemelt. Méltó partnere volt Gyürky Ferenc, ez az ezen a téren már

nem ismeretlen erő, ki egy alaposan megfejelt bajszszal egészítette ki ugyan a természet hiányait: de könnyed, kerekded mozgása, szabatos fellépése egészen a szalon emberét mutatta be. Még ahol memóriája hűtlen lett hozzá, azt sem igen vettük észre, annyira fel tudja magát taglalni. — Bieliczky Kálmán joghallgató kitűnően sikerült maszkja segítségével remekelt az ügyetlennek látszó, de furfangos urasági inas alakjában, ki, valahányszor hívták, mindig óvatosan rejtegette a zsebéből kikandikáló pezsgős üveget.

Ezután Stettka Bohumil és dr. Franz József törvényszéki jegyző magyar egyveleg dalokat adtak négy kézre zongozán. Stettka úr készült szegét közönségünk már előnyösen ismeri, de Franz úr először lépett fel és egy csapásra megnyerte a közönség tetszését, mely viharos tapsban nyilvánult, midőn a Rákóczy-induló lovaskatonaság vágtatásához hasonló útmeit csalták ki a zongorából. Azután a fiatalok táncra perdték, mi öregek pedig leültünk Blaskó József obstrukciós vascorájához.

A nyitrai kath. legényegyletben f. hó 22-én színelőadással egybekötött táncmulatság volt. Ezúttal a „Falu rossza” került színre. A szépen sikerült előadást nagyszámú közönség nézte. Az egy korona belépő díjra az egylet házának javára felülfizettek: Bende Imre püspök úr 10 kor., Mihálik József 10 kor., Rauscher Ernő 5 kor., Szécsy Ferenc 4 kor., Rouchetti 2 kor., Papp Ferenc 2 kor., Weigel Antal 2 kor., Pécs Ede 2 kor., Neugebauer Nándor 2 kor., Biff János 1 kor., Belák József 1 kor., Blaskó József 1 kor., Csernyák József 1 kor., Furda V. 1 kor., Juhary Károly 1 kor., Cserenyey István 1 kor., Hevera János 1 kor., Duboviczky I. 1 kor., Dvorzák G., Horváth Gy 1 kor., Nemesek Ferenc 1 kor., Novotny Vilmos 1 kor., Pécs Ferenc 1 kor., Roch Gyula 1 kor., Reisz J.-né 1.10 kor., Szlanics J. 1 kor., Sulgán András 1 kor., Széchényi Sándor 1 kor., Velcsy Gábor 1 kor., Zincz J. 1 kor., S. Gy. 20 fill. — A t. c. felülfizetőknek ez úton is hálás köszönetet mond az egylet vezetősége.

Nyitrai megye főispánja. A nyitrai szabadalvó frondörök lapja, mely minden esztendőnkön valóságos kirakó vásárt rendez plakátokon az az nap megjelenő számanak cikkeiből, e hó 26-án csupán egy cikkének címét közölte: t. i. „Főispánválasztás Nyitrai megyében.” — Már azt hittük, hogy most elsült a nagybomba, melynek pukkanására megfélemedezett a többi cikke címeiről. — Pedig semmi egyéb nincsen benne, mint a mit mi már három héttel ezelőtt tudtunk egy olyan úri ember szájából, a ki közelebb áll az Ellenőrhöz, mint mihozánk. Hogy megye Kramolin főispán vagy nem, azt még senki sem tudja, még maga Tisza sem, mert meg azt sem lehet biztalan tudni, vajjon marad-e Tisza István, vajjon nem zuzza-e össze az obstrukció. — Mi nem lelkesülünk Kramolin főispáért, mi csak méltattuk *egyéni* tulajdonságait. Nekünk az egyik liberális főispán éppen olyan bliktri, mint a másik. De tisztességes és méltányos emberrel állunk szemben, azt kiemeljük még akkor is, ha ellenfelel van szó. Igy pl. mi mind azt aláírjuk, a mit az Ellenőr Craus Vincéről mond tárcájában, anélkül, hogy Craus urat azért elvaratunknak tartanók. — Egyébként pedig jegyezze meg magának az Ellenőr, hogy nekünk, kik az Ecclesia militans tagjai vagyunk, pártszempontból sokkal előnyösebb egy durva, erőszakos főispán, mert az alatt élénkebben látket az ellenzéki vér, feléled a visszahatás: míg nem egy méltányos ellenfél, a ki az ellenzék óhajait is töle tehetőleg figyelembe veszi és méltányolja, már maga is felig lefegyverzi az ellenzékét, a mit pedig mi semmi áron sem akarunk.

Röviden is sokat lehet mondani. A „Galgóc és Vidék”-ben olvassuk a következő lakonikus hirt: „Arverés. Gróf Apponyi Antal és felesége ingóságai, ló és szarvasmarha — a jabolici birtokon nov. hó 28-án. — Ennél többet még rövidebben leírni már igazán lehetetlenség.

Tul az Oceánról. Egyik Amerikában élő barátunk sok jellemző dolgot ír az Egyesült-Államokból, a többi közt a következőket:

„Itt mindenki annyit ér, a mennyit a munkája. Kitüntetés utáni kapkodás itt teljesen ismeretlen, minden pap csak „Reverend” vagy „Father” püspöktől kezdve egész az utolsó alázatos szerzetesig; igaz a püspök még „Right Rev.” címet is visel, helynöke, aki csak címleg az, mert jog-

köre olyan mint bármely rektoré. „Very Rev.” Itt reverendát csak templomban viselünk, kint civil, rövid ruhát nyáron fehér, kerek szalmakalapot hordunk és csak a collare romanorum mutatja, hogy papok vagyunk. Engem hazai hoszszú „salon rockomban” megbámulnak ám mindeufelé és paptársaimtól nem egyszer hallom az ironikus „greenort” (az az: zöld).

Az irish papok nem sokat törődnek püspökeikkel. Levelezésük egy-két sor közönséges levélpapíron, dispenzációkra, ha kell, van akkora blankettánk, mint önöknél a levelező lap, erre írjuk a kérdéses esetet, jelezzük a kért dispenzatiót. Kétdjük 2 centes bélyeggel postára, portmentesség nincsen — egy két nap mulva visszajön a blanketta a püspök aláírásával: megvan a dispenzáció. A pap ha püspöke lakására jön, előtte féltérde ereszkedik, megcsókolja gyűrűjét aztán „bele veti magát a mindenütt nélkülözhetetlen hintaszékbe, keresztbe teszi lábait, hátra dől” és úgy adja elő esetleges kérelmét, mert hiszen mit lehet kérni egy szegény püspöktől, a ki abból él a mit papjaitól kap? Bökölés, hízélgés az amerikaiaknál nincsen, minek is? Itt mindenki egyenlő méltóságos, nagyságos úr nincs közöttünk. Püspökünk legjobb akarata mellett sem adhat nekünk valami kitüntetést. Ha püspöktől távozzunk — ebédre nem tartanak vissza — bucsúzásul: „God by, Bishop” mondunk, a mire ő: „God by Sir” mond, vége minden etikettnek. Szép szokás itt, hogy a papság püspökével együtt minden évben 5-6 napi lelki gyakorlatokat tart, rendszeresen a tölem nem messzi eső lorettói ferencrendi zárkában, a hol csak fráterek vannak, kik világi pap igazgatása alatt tanítanak itten. Zárjuk két emeletes vörös téglából épített háztömb terjedelmes park közepén. Nagy jötevőjük Schwab Emil milliommós, a ki itt született és 100.000 dollárnyi költségen (500.000 kor.) gyönyörű kath. templomot épített itt. Ez évben a lelki gyakorlatokat egy pittsburghi passionista atya tartotta jelen volt 128 pap, engem püspököm, mivel Budapesten voltam lelkigyakorlatokon a Jézus Társaság vendégszerető házában, (bár csak minden pap legalább 10 évenként egyszer oda mehetne!) fölmentett és csak két ízben kikocsikáztam oda hivatalos teendőben és meg is gyóntam.

Itt el lett határozva, hogy minden egyházmegyénkbeli plébános (rektor) évi fizetése 4500 korona, azonkívül pedig én még lótarítás címén 1000 koronát kapok egész évre. Egyházmegyei gyűlést tartottunk itt, sok údvész reform lett belőze, sok jóra való eszme megpendítve.

A törvénykezés köréből. Néhány hónappal ezelőtt sok port vert föl Nyitrán, *Thuróczy Győző* szenici kir. járásbírósi telekkönyvvezetőnek bűnvádi pöre, melyben ő hivatalos hatalomnal való visszaélés és vesztegetés vétségei miatt volt vád alá helyezve, és a melyben őt a helybeli törvényszék el is ítélte 500 kor. pénzbüntetésre és egyúttal hivatalvesztésre. — Egyik helybeli hírlap akkor a nyitrai kir. közjegyzőnek ezen ügyvel kapcsolatos eljárását igen éles kritika tárgyává tette. s akkor mindenfelé beszéltek, hogy a kir. ügyész fegyelmi följelentést tett *Pongrácz Kálmán* közjegyző ellen, ez utóbb pedig viszont *Chudovszky Géza* kir. ügyész ellen. Most maga a bűnvádi per a pozsonyi kir. Tábla elé került, mely előtt a főügyész is fentartotta a vádakát, de kir. ítélt tábla *Thuróczy Győzőt*, védőjének, *Méry Lajos* ügyvédnek, védőbeszédje után, s érveléseinek elfogadásával, mindkét vád alól teljesen fölmentette. — Ha ezen ítélet jogerőre fog emelkedni, vajjon ki fogja kárpótolni az alaptalanul meghurcolt s hivatalától felfüggesztett kir. telekkönyvvezetőt, az elszenvedett sérelmekért és nélkülözésekért?

„Ég a malom!” Ez a kiáltás hallatszott mult vasárnapról hétfőre virradó éjjel az utcákon. A vár alatt levő malom tulsó, vagyis a *Szigetenlevő* szárnya, melyet mostani tulajdonosa, *Aujesky ur*, működésre berendezett, éjjel után két óra tájban kigyulladt. A malom ugyan biztosítva volt, de elégett benne, mint mondják, körülbelül 200 zsák gabona, meg liszt, mely természetesen nem volt biztosítva. A tűzoltók *Rouchetti Oszkár* parancsnok vezetése alatt, dacára az előhaladott időnek, rögtön ott termettek és önfeláldozó fáradozásuknak sikerült a malom másik részét, mely a vár felőli oldalon van, megmenteni. Szerencse, hogy a délutáni szél elmúlt, különben veszélyben forgott volna a Váralja az ő egymáshoz szorosan épült viskóival.

A parlamentarizmus bukófélben. A szomorú jelenségek, melyek a magyar parlamentben ismét napirendre kerültek, mindinkább megérlelik az eseményektől távol álló közönség-

ben azt a meggyőződést, hogy a parlamentarizmus csödbe jutott, mert mai alakjában olyan kinövései vannak, melyeket okvetlenül le kell nyelni. Vadhajtások ezek, melyeknek létjogosultságát a jó cél sem igazolhatja. A cél nem szentesíti az eszközöket sehol! — A parlamentarizmus nemesak nálunk, de másutt is, a hol a szenvedélyek túlsapongók, lejtőre jutott. Ausztriáról is csak a mult héten olvastuk, hogy Körber programbeszédjéhez feliratkozott összesen 140, mond és olvass *száznegyven* szónok! — Semmi egyéb ez, mint egyenes visszaélés a választók bizalmával olyan testület részéről, mely a nemzet souverainitását szereti negéleznii. — Úrak, mióta ti olyan jeleneteket produkáltok, mint csütörtökön és pénteken, ti nem vagytok a nemzet képviselői. Hát még, ha visszagondolunk arra, hogyan jutottatok a házba? A miniszterelnök kiadja a jelszót, hogy ezt és ezt meg kell választani. És meg lesz választva. Ha nem is mindenki, a kijelöltek legnagyobb része. Ugy, hogy a mindenkori kormányelnöknek meg van most is, és azután is a maga többsége, ezt nevezitek ti a nemzet többségének? Megmutatta a Budapest-Józsefvárosban lefolyt szavazás: 8800 szavazó közül mindkét pártra leszávozott összesen 2164, vagyis a szavazók 24%, 76% pedig távol maradt az urnától. És pedig olyan kerületben, a melyben az összes szavazók egy helyen, egy városban laknak, nem kellett nekik fuvar fogadni, hogy a választási központba bejussanak. Olyan választók, kiknek nagyobb része az értelmiséghez tartozik, vagy legalább olvasni tud és kétségkívül olvas is politikai lapokat és háromnegyedrészen tartózkodik a szavazástól a legnagyobb politikai harcok közepette. Nagy tanulság rejlik e körülményben, melyből kétségkívül levonhatják a következtetést azok, a kik a *népfenség* palástjába szeretnek takarózni, s a mellett olyan jeleneteket rögtönöznek, melyekért az őket kiküldő nép bizony szégyenelné magát.

Edvárd király detektívje. November végen megy nyugalomba Melville, a legügyesebb és legtalálékonyabb angol detektívek egyike, a ki évtizedeken át vezette az angol rendőrség speciális osztályát, a melynek legfőbb feladata, hogy a királyt és a királyi család tagjait külföldi utazásukban elkísérje és biztonságukról gondoskodjék, továbbá, ha külföldi fejedelmek látogatást tesznek Angliában, vigyázzon arra, hogy bajuk ne történhessen. Melville mint egyszerű rendőr kezdte meg pályáját, csak később lett titkos rendőr abban az osztályban, a melynek később élére került. Viktória királynőt ő kísérte összes külföldi utazásaiban s mindig oly ügyesen és tapintatosan tudta feladatát teljesíteni, hogy a királynő mindannyiszor értékes ajándékokkal enlékezett meg szolgálatairól. Edvárd királyt is ő kísérte el szárazföldi utazásaiban s az angol király személyes biztossága mindig az ő kezében volt. Melville életének története rendkívül érdekes. Ő kísérte a cárt, a ki akkor még trónörökös volt, a mikor a velszi herceg, a mostani angol király, házassága alkalmából Londonba járt. Az orosz trónörökös fölszólította Melville-t, hogy mutassa meg neki London legérdekesebb, egyúttal persze legveszedelmesebb bűntanyáit, a hol előkészítik azokat a bűntetteket, a melyeket azután sok esetben, éppen a cár birodalmában hajtának végre. A német császár biztosságára is ő ügyelt, ha Vilmos császár Angliában járt s legutóbb, a mikor a német császár Viktória királynő temetésére Londonba ment, Melville állandóan mellette volt. Az anarkisták ellen Melville elkeseredett és sikeres harcot folytatott. Az anarkisták fészke tudvalevőleg régi idők óta London. Melville volt az első, a ki az anarkista merényletek elhárítására más államok rendőrségeivel együtt dolgozott és sok esetben letartóztatta a bűnös számdéku anarkistákat, mielőtt tervüket végrehajthatták volna. Az anarkisták tudták ezt és legnagyobb ellenséggüként gyűlölték őt. Nem egyszer kíséreltek meg ellene merényletet, de ügyessége és figyelme mindannyiszor megmentette életét. Melville nyugalomba vonulása után meg fogja írni memoárjait.

Elszabadult ökrök. A nyitrai vágóhidről mult pénteken megugrott egy ökrök, mely nagy ribilliót keltett a városban. A szegény pára a réteken át a Sziget felé menekült, s dacára, hogy a folyó áradása folytán a víz egészen szűgyéig ért, könnyedén iramlott tova. A sachter segédek követték, de midőn elérték, csak egymást buzditották, hogy: „fogd meg”, „fogd meg”. Bátorsága azonban egyiknek sem volt az ökröt megfogni. Az egyik sachter segéd felült a lóra és úgy ül-

dőzte a városban végig a szegény ökröt. A járókelők annak voltak kitéve, hogy még valakit az ökör fölkel. Minthogy tudósítók csak gyalog járt, nem volt képes megállapítani a menekülő pára további viszontagságairól, s azzal beszámolt küldetéséről.

A nyitrai törvényszéki palota számokban. A nyitrai törvényszéki palota befejeztetven, érdekesnek tartjuk feltüntetni róla a következő adatokat.

A palotához és fogházhoz a következő anyagmennyiségek használtak fel:

4.560.600 drb téglá . . .	207 300 mm. súlyban
221 000 " cserép . . .	3.200 " "
5.658 mm. mész . . .	5.658 " "
7 330 " cement . . .	7.230 " "
3.763 " vasgerenda . . .	3.763 " "
6.206 □ m. hajópadió } . . .	1.410 " "
928 " " parketta } . . .	" "
6.927 köbm. homok . . .	110.732 " "
467 koezi salak . . .	6.960 " "
777 köbm. kavics . . .	15.540 " "
4.730 □ m. fedélszer . . .	" "
kezet faanyag . . .	2 300 " "
2 146 köbm. terméskő . . .	42 920 " "
kőfaragó munka . . .	3.840 " "
falkőző vasak . . .	447 " "
asztalos munka . . .	836 " "
lakatos " . . .	845 " "
gypsz . . .	615 " "
terrazo . . .	1234 " "
	416.030 mm.

vagysis e 41 millió 603 ezer kilogramm súly vasuti szállításhoz 4160 vasuti koezi és 100 darab mozdony volna szükséges, e 4360 koeziből, mozdonyból és szerkezesből álló vonat 35 280 méter hosszú volna, vagysis a vonat Nyitránál kezdődne s N. Tapolcsányig végződne. — A palotában 148, fogházban 100, összesen 248 helyiség van. — A palota feleptése alatt a heti berek meghaladták a 200 000 koronát.

Halottégetés. Székelyi Majláth István, Bars megye közeli másféltizeden át (1875—89.) volt főispánja, egykor Hont megye alispánja és orsz. képviselője elete 71. évében Kis-Kereskényben elhunyt. A barsi lapok nagy rokonszenvvel írják működéséről. A levai „Bars”-ban különös megjegyzést olvasunk temetéséről. Nevezett lap-társunk ugyanis azt írja, hogy Majláth tetemeit, saját rendelkezése szerint, Gothába szállították *élegetés* végett, hol a krematoriumban nov. 20-án elhamvasztották és úgy szállították vissza Kis-Kereskénybe, hol a temetés a tervezet szerint nov. 23-án ment végbe. — A ki csak egyszer is megfordult ilyen krematoriumban — mint e sorok írója — annak elméje a kedve attól, hogy a halottégetésért rajongjon. A párisi Père Lachaise temetőben meg az égetés után is infernalis bűz érezhető a helyiségben. És nem igaz ám, hogy valami poezis, titokszérű nimbusz veszi körül a holttest elhamvasztását. Nincsen bizony abban semmi költészet, semmi fenkölt megsemmisülés, és a mellett még a jelen esetben oly drága, hogy annak a pénznek lehetett volna kétségkívül más rendeltetést is találni.

Birtokvétele. A folyó hó 23-án Esztergomban megtartott árverés alkalmával a pogrányi főkapitány tulajdonát kepező földeket 175 holdat a pogrányi kis gazdák képviselőiben Karsay Imre és Bihary Gyula 50005 koronaért a kegyúri terhekkel együtt örök aron megvették, miután Au-jeszky nyitrai molnár-mester, tekintve a nemes célt, az árveréstől visszalépett.

Nagy orvosi tiszteletdíjak. Vilmos német császár gégején a múlt héten operációt hajtottak végre a leghíresebb német orvosok. Er-dekes megemlékezni ez alkalomból a legnagyobb orvosi honoráriumokról. A legmagasabb honoráriummal dr. Gale bristoli orvos dícsékedhetik, aki egyik páciensétől, egy nőtől, egy millió koronát kapott, amiért őt benuzásából kigyógyította. Sir Morell Mackenzie 300.000 koronát kapott, amiért Frigyes német császár gyógyította. Zacharin orosz orvos a jelenleg uralkodó orosz czar apjától két napért 72.000 koronát kapott. Mr. Jay Gould leányának két napig tartó gyógyítását

400.000 koronára becsülte, háziorvosa 70.000 koronát kap évente, Napoleon 100.000 koronával tüntette ki azt az orvost, a ki Róma császárnak világrajótténél segédkezett.

Pör egy koponya miatt. A bíróságok bizonyára nem foglalkoztak még olyan eset-tel, mint a minő most egy londoni bírónak ad fejtörő munkát. Ime a bolond eset részletes írása, a mely nagyon elékeztet Amerikára.

Ha valaki a legteljesebb anyagi zavarok közepette már semmiféle reményt sem táplál a boldogulás iránt, nem kell kétségbe esnie, mert mindig marad még valamije, amit pénzzé tehet: a saját teste. Azok az orvostani intézetek, muzeumok, a melyekben szép gyűjteményét látjuk az emberi csontvázaknak, nem a legkönnyebb módon jutnak e gyűjteményhez. Az emberi hiú-ságnak érdekkörébe tartozik, hogy szeret a holt után becsületes földben pihenni, lehetőleg sirkő alatt, a hol a rokonok föltalálhatják a kegyelet-tükkel. Csak a halálra ítélt martaletakul - a muzeum esontvázkészítő laboratoriumának. A muzeumok tehát oly módon kénytelenek a szükségleteiket beszerezni, hogy megvásárolják a holttestet. Meg-vásárolják pedig akkor, a mikor még él. Thomas Carly, egy londoni csavargó, hallott erről a dol-gorról s egy napon eladta magát. A jelentkezés-nél nyomban elénk érdeklődést keltett a tudomán-yos intézetben a szokatlanul kicsiny koponyájával. Formális szerződéssel tehát megkötötték vele az aikt, melynek értelmében Carly 120 font sterlingért eladta a testét, — szállítandó a holtá napján. A pénzt azonnal átadták neki és Carlynak kötelességévé tettek, hogy minden év-ben kétszer jelentkeznie kell az intézetnél, a melylyel állandó összeköttetésben kell maradnia és minden lakásváltozását be kell jelentenie. A holtá után még néhány fontot kapnak a hozzátartozói is, mihelyt a testet beszállítják. Hanem azt is kötelességévé tettek Carlynak, hogy — vigyázzon a fejére.

Ebből indult ki a bonyadalom. Carly a multkor valami verekedésbe keveredett, a hol — bevették a fejét. Koponyacsonttörést szenvedett, még pedig olyan hatalmasat, hogy abba más ember belehal; ő azonban kigyógyult. De a koponyája nagyott vesztett az értékeből, az intézet tehát bepörölte őt, mert jogtalanul megkárosította. Az érdekes pör a jövő heten lesz, a mikor majd a bírónak azt kell kipuhatolnia, vajjon Carly kezdte-e a verekedést, vagy ártatlanul került abba.

Irodalom.

Acsády története.

A Habsburgházból való királyok kora.

I.

(Zápolyay János és I. Ferdinánd ellenkirályok. Vágyott-e Zápolyay a trónra? Zápolyay behívja a törököt. Mindkét király győngye egyéniség. A hitújítás terjed. Váradi béke.)

Valóban úgy van. Acsády is végre rájön arra, amit eddig bizonyítottam, hogy „a tények csakhamar kimutattak, hogy az 1526-iki gyászvevnek nem a mohácsi csata, hanem épen a kettős király-választás volt legvégzetesebb eseménye, melynek igazi jelentőségét a költő Zrínyi Miklóstól kezdve minden elfogulatlan magyar politikus felismerte”. (144. l.) Ennek folytán lett csak a török úr Magyarországon. Ha ez nem következik be, — mint a Szulejmannak később 1529-ben és 1532-ben Zápolyay János érdekében es Bees meghódítására indított két sikertelen hadjárata megmutatta, az egyesített magyar erő mellett, hazánk további sorsa is egészen más lehetett volna.

A baj tehát a mohácsi esata után kezdődött, és pedig abból, hogy a már a Jagellók alatt fenállott nemzeti és udvari párt ekkor sem egyesült, hanem külön indultak királyválasztásnak. Ez sem történt először. Albert, az első Habsburg után (1439.) nem nejt. Erzsébetet, a kinek megigerték, sem utószülött fiát Lászlót, hanem, az ország érdekeit tekintve, a lengyel I. Ulászlót választották királynak. Hasonlóképp Mátyás után (1458.)

nem Corvin Jánost, hanem II. Ulászlót ültették a trónra, mivel az ígéretnak ismét fölébe helyezték az országi érdekét. Ez az érdek pedig folyton az volt, hogy az új király más szomszéd ország erejét is hozhassa a magyar nemzet segítségére. Pedig ha valaha volt erre szükség, kivált most vált az égetővé, hogy a harcias Szulejman ült a török trónon.

Különbön Mátyás óta állandóan érvényesült a politika, mely Ausztriát szerette kötni az országhoz; Jagellók is ezt folytatták, úgy hogy II. Ulászló már házasságok által is akarta kötni a magyar trónhoz az akkor igen hatalmas Habsburgot: fiát Lajost Máriával, Ferdinánd nővérel s leányát Annát Ferdinánddal házastván össze; azonkívül szerződésileg is — fiágának kihalta esetére — biztosította a Habsburg családnak a magyar trónt.

Világos volt tehát, hogy II. Lajos után kit kell ültetni a megüresedett trónra. De a nemzeti párt húzódozott Ferdinándtól és a saját kebelebből nemzeti királyt akart választani. Es nem ok nélkül tette. Ott volt egyrészt az 1505. rakosi végzés, hogy azontúl a nemzet idegent nem választ királynak; de másrészt előtűk állott a tapasztalat is, hogy ezek az idegenből hozott királyok nem igen váltak a nemzet javára. Érzelmű politikájuk tehát hazafias volt. De tulajdonképp egyik pártot sem lehet kárhóztatni, mert mindkettő a maga nézete szerint jót akart; csak hogy az események keresztülhúzták számításait s eljárásuknak az ország vallotta karát. Csak egy esetben fordulhatott volna jóra a szerhuzás, ha a nemzeti párnak egy Hollós Mátyás áll rendelkezésére, a ki hamarjában tud elbánni az ellenpárttal; azonban mind-akét párt vargát fogott s ez képezte a nagy és orvosolhatatlan bajt.

Ugyanis alighogy az ország a török hadaktól megszabadult, Zápolyay János vajda okt. 14 re Tokajba hívta össze az urakat és vármegyeket — mondja Acsády 135 l. Milyen jogon tette ezt? A királyválasztó országgyűlés összehívását az 1485. törvény a nádor hatáskörébe utalta. Miért sietett tehát János gróf, miután Báthory István nádor élt és már tanácskozott Maria özvegy királynéval? Ezt azért kérdezem, mert Acsády csaknem minden lapon hadakozik azon régi történeti nézet ellen, miútha Zápolyay János folyton vágyott volna a királyságra, s mintha erre vonatkozó terveit lépésről-lépésre szötte volna már II. Ulászló óta. (137. l.) — Hát tekintve gyámoltalanságát, melyet nyomban megválasztása után kimutatott, lehet, hogy nem ő volt a terv főmozgatója, hanem az anyja, Hedvig tescheni hercegnő, akiről azt írják, hogy minden este azzal az imával hajtotta nyugalomra fejét: adja a jó Isten, hogy az ő János fiát a trónon lathassa! Mert nyilvánvaló tény, hogy Jánost nagyra vágyás környekezte. Már II. Ulászló leányát, Annát, szeretete volna nőül venni es itt is az a tokaji sietés mi egyebet mutat, mint hogy a trón nagyon érdekelté?

A Zápolyay-párt élén maga Zápolyay állott, a Ferdinánd pártján pedig Bithory nádor es Maria özvegy királyné, Ferdinánd nővere. Az Tokajban, ez meg Pozsonyban tartotta tanácskoz-mányát. Zápolyay pártja nov. 10-én. Ferdinándot pedig dec. 16-án választotta királylyá Szekes-fehérvárott. Mindkettőt Podmaniczky István nyitrai püspök koronázta meg, akiről — közbevetőleg legyen mondva — később azt a mesét költöttek, hogy elhagyta hitét s megnősült. Czeizel Gábor, illetőleg Wagner József kanonok ezzel szemben kimutatta, hogy Podmaniczky mint nyitrai püspök halt meg 1530-ban, s hogy a neki feleségül tu-lajdonított előkelő hajadonok akkor még világon sem voltak. (Kath. Szemle 1902 548 l.)

Az országnak tehát két király volt.

Ezzel természetesen megindult a belviszály és a háború, s csakhamar kiűnt János király gyenge-sege. „Nem a cselekvés, hanem inkább a bekés szem-lélődés embere volt; hiányzott belőle a tetterő, a szervezőképesség és a hadvezéri tehetség”. (139. l.) Tetlenül nézte a felhők összetornyosodá-sát, mikor gyors elhatározással kellett volna meg-akadályoznia Ferdinánd királylyá választását, ami nem is ment volna nehezen. Nem tette. Ferdi-nánd pártja aközben szaporodott s 1527. júliusá-ban, befejezven előkészületeit, sereget küldött az országra. Jellemző a viszonyokra, hogy rövid idő alatt úgy fordult a hangulat, hogy János király most hiába hívta az urakat fegyverre, nagy részök elhagyta, a hová fordult, csak árulással talalko-zott, úgy hogy végre 1528. márciusában Lengyel-országba menekülni volt kénytelen.

Ez volt a vápónt, amidőn be kellett volna látnia mindenkinek, hogy letéve az érzelmeiről, az ország jövő sorsa érdekében csatlakozni kell Fer-dinándhoz s összetartással szolgálni a közérdekét,

melyet Balkán felől oly nagy veszedelemmel fenyegetett a török.

Másik történet. János király 1527 végén Konstantinápolyba küldte követét, Laszky Jeromos előkelő lengyel urat s a szultánnal keresett segítséget. Így került Szulejman, most már meghívatva, az országba (1529.) s visszahelyezte Jánost Budára. Evvel aztán megvolt peccsételve a jövő s mindaz, ami ezután következett.

De Szulejmannak Bécs ellen intézett két sikertelen hadjárata után (1529 és 1532.) mindinkább kitűnt, hogy Ferdinánd sem a helyzet embere. Ennek egyéniségéből is hiányzott az erélyesség és határozottság, teljesen tanácsosai befolyása alatt állt, akiknek ügyülszük érdekében volt fenntartani a zavart.

Szóval 1532 után úgy alakult a helyzet, hogy rendet többé alig lehetett csinálni; már a szultán is lemondott arról, hogy János érdekében kiszoríthatja Ferdinándot; de Ferdinánd is, miután bátyja, V. Karoly, európai viszolyba bonyolódva nem segíthette, belátta, hogy gyenge az ország elfoglalására. Eközben folyt a villongás és szenvedett az ország, mi általánossá tette az óhajt, hogy a két királynak valahogy ki kell békülnie. János király nagy emberének, Martinuzzi (Martinusevity) György barátának, közben váradi püspöknek, sikerült ezt létesítenie.

Így jött létre 1538 febr. 24-én a váradi béke, a tényleges birtokállomány alapján, vagyis a két király kölcsönösen elismerte egymást koronás királynak, azonban János halála után az ő területének Ferdinándra kellett szállnia, még az esetre is, ha Jánosnak fiörököse maradna, ellenben csak a Habsburgok magvaszakadtával száll át az ország János örökösére.

Ha legalább ezt teszik 1527-ben, milyen más lett volna hazánk további sorsa!

János király 1538. júniusában megnősült s elvette Zsigmond lengyel király leányát, Izabellát, akitől fia, János Zsigmond született. Nem sokáig élte túl, oly körülmény, mely a váradi béke életbe-leptetését s az ország nyugalmát vonta volna maga után. De János időközben nem sok jó akaratot tapasztalt osztrák részről, úgy hogy György barátal akként beszéltek meg a dolgot, hogy halála esete a szultán segítségével megtartja a trónt fiának, János Zsigmondnak.

Úgy is történt. János királyt 1540 ben, Erdélyben, érte utól a halál. Martinuzzi azonnal követet küldött a portára, hogy János király meghalt ugyan, de helyére fia lépett. Az ország pedig ismét ott volt, ahol a váradi béke előtt.

Szomorúan érdekes idők ezek nagyon, amelyeknek ez a külső kerete. Acsádyra befolyással van ez a keret, a háborúk, azért az országnak különösen gazdasági életét sötét színekkel festi (177. l.), mely rohamos hanyatlásnak indult az. Pedig Takáts a Századok októberi számában (749. l.) nem látja azt oly sötétnek. — A királyviszály azonban legjobban kedvezett a hitújításnak; hisz egyik király sem mert fellépni ellene kellő erélyvel, nehogy apaszsa híveit. Az okokra nézve, miért terjedt az új hit, ezt mondja Acsády: „Az új hit különösen az urak és az alsó papság sorában kezdett gyökeret verni. Ez utóbbit a két szín alatti áldozás, kivált azonban a papi üdönlenség eltörlése vonzotta, míg a hatalmasok az egyház roppant vagyonára áhítoztak, magokhoz ragadták jószágait s hogy ki ne kelljen adniok, a hitújítókkal rokonszenveztek.“ (179. l.) És ezt jól mondja. Mohácsnál estek püspökeink, az egyházmegyék fej nélkül maradtak, meglazult a fegyverem s az üres püspöki birtokok sok úrnak csalátke lettek.

Dr. Dudák János.

Telefon.

Syriánnak. Csak rajta a rövidítésekben! Alisp. képv. pléb. főszb. várm. mind olyan érthető szavak, melyek rövidítve felette élénkítik az irályt. Mnk tkzn a sk btt, mkr rvdbbn is írhtnk.

R. M. J. Baja. A szükséges korrekturákat amny is megtettük. Van a szerkesztőségben ember, aki azt a nyelvet is érti.

K. E. Szíves türelmet kérünk a Fernpass és a többi tására. — Gyalog kellett volna azt a fenséges vidéket bejárni, mint mi tettük néhány év előtt, akkor még több ilyen „alpesi virágot“ szedhetett volna utjában.

B. A. Köszönjük a szives tudósítást. Már előbb kaptunk ugyanazon tárgyról egy körülményesebbet, s így ezt ez alkalommal legnagyobb sajnálatra mellőznünk kellett. Kérünk máskor is.

L. urnak. Az alma pompás, ha a kigyó ilyenell kínálta egykor Évát, nem esoda, ha ráment a lépre a gyenge asszony.

Hirdetmény.

Az alulírottaknál kaphatók:

Dr. Bellesheim Alfonz

„Szentek élete“

(„Szentek követése“) és

Kiest-Szatmári

„Családi élet búban és örömben“

című hirneves munkák.

Az 1480 oldira (92 iv) rendkívüli vaskos két művet egész vászon díszkötésben, néhány napig, míg csekély készletem tart 24 korona helyett 6 koronáért küldeni kész vagyok.

Szétküldés csakis postai utánvétellel.

Kecskemét, 1903. nov. hó.

Kontz János,

szerkesztő.

1-4

Pályázati hirdetmény.

A nyitrai szekesegyház zenekaránál egy 700 (hét száz) korona évi fizetéssel és körülbelül 100 kor. mellékjövdelemmel összekötött állomás megüresedvén, az arra pályázni akarók felhívattak, hogy keresztlevéllel és eddigi működésükről szóló bizonyítvánnyal támogatott kérvényüket a szekesegyházi káptalan címére küldjék; orgonálásban és mű- különösen gregorián-énekekben való jártasságukat pedig f. évi december 29-én reggeli 10 órakor az itteni szekesegyházban tartandó próbán igazolni tartoznak.

Egyszersmind megjegyeztetik, hogy az isteni tisztület a helybeli szekesegyházban köznapokon reggeli 3/8-tól 9 óráig tart; délután pedig csak nagy ünnepek előtti napokon van énekes veszer-nye, s így az állomást elnyerendő, szabad idejét zene- vagy ének-tanításra fordítván, biztos mel- lékjövdelemre számíthat.

Nyitra, 1903. november 23.

1-2

A nyitrai szekeskáptalan.

SZŐLŐLUGAST

ültessünk minden ház mellé és kertjeinkben föld- s homoktalajon.

Ezre azonban nem minden szőlőfaj alkalmas, (hár mind kuszó természetű) mert nagyobb része ha meg is, természet nem hoz, ezért sokan nem értek el eredményt eddig. Hol lugsanak alkalmas fajokat ültetnek, azok bőven ellátják házukat az egész szőlőeres idején a legkitűnőbb muskataly és más edes szőlőkkel.

A szőlő hazánkban mindenütt megterem s nincsen oly ház, melynek fala mellett a legcsekélyebb gonozással felnevelhető nem volna, ezenkívül más erületeknek, kerteknek, kerítéseknek stb. a legremekesebb dísz, anélkül, hogy legkevésbé helyet is elfoglalna az egyébre használható részekből. Ez a legháládatosabb gyümölcs, mert minden évben terem.

A fajok ismertetésére vonatkozó, színes fenynyomatu katalógus bárkinek ingyen és bérmentve küldetik meg, aki címét egy levelező- lapon tudatja. Cím: 3-20

Ermelléki Első Szőlőültványtelep Nagy-Kágya, u. p. Székelyhíd.

Alapított 1869-ben.

NYITRAI NÉPBANK

mint részvénytársaság

elfogad beteteket a legjutányosabb feltetelek mellett, leszámitol váltókat, betéti könyvecskeket;

kölcsönöket ad ingatlanokra a legkisebb kamat- láb és szabott ügyvédi díjak mellett amorti- zációra különböző tervekben;

előleget ad arany- és ezüstneműekre, sorsjegyek-, részvények- és másnemű értékpapirokra;

elad és vesz mindennemű értékpapírt napi árfo- lyamban;

felvilágosítással szolgál és mindennemű megbí- zást teljesít: bank-, pénz- és biztosítási ügyekről.

Az igazgatóság.

Székhaza Varoshazter 3 sz.

Hímző munkákra kiválóan alkalmas

Pfaff-varrógépeit

Pfaff-varrógépeit

ajánlja

SZLÁVIK KONSTANTIN

Nyitra, Plebánia-utca 4. szám.

A Pfaff-varrógépek — eltérőleg egyéb gyártmányoktól **acél-alkatrészekből** állanak az utolsó esavarig.

Erős anyagok feldolgozására mint **ipari gépek** első helyen állanak. Tartósságuk- nál fogva hosszú időre szóló írásbeli jótállást biztosítok.

Javításokat elfogadok.

Kiváló tisztelettel

Szlávik Konstantin

mechanikus, optikus.

4-10

Árjegyzék ingyen.

WEIGL ANTAL

PAPI ÉS POLGÁRI SZABÓ NYITRÁN.

Ajánlja jól berendezett legfün- mabb bel- és külföldi szövetek- ből álló raktárát. — valamint

férfiszabó-műhelyét,

melyben ugy egyházi, mint világi urak számára mindennemű ruhát, ugymint téli és nyári öltözeteket, felöltöket, reverendákat, címá- dákat, mucetumokat, biretumokat stb. izlésesen és pontosan készít.

Vidéki megrendeléseket pontosan eszközöl.

Előnyös tőketörlesztéses jelzálog-kölcsönök!

A Kisbirtokosok Országos Földhitelintézete a tőketörlesztéses jelzálog-kölcsönökre nézve legújabbán a következő rendkívül előnyös föltételeket állapította meg: =====

1. Kölcsönt ad már 300 koronától kezdve.
2. Kölcsönt ad kívánatra úgy, hogy a kölcsönvevő a teljes összeget kapja meg készpénzben leolvasva (s nem záloglevelekben).

3. Kamatok címén sem történik levonás, mert a részletek mindig félévénként utólag fizetendők.

4. A kölcsön fölvehető 20, vagy 30, vagy 40, vagy 50 évi törlesztésre, mely esetekben a törlesztési hányad (tőke és kamat együtt véve) 5.26%-8%-ig változik. Záloglevéli árfolyam szerint lehet kölcsönt kapni 4.90%-ra is.

5. A kölcsönt az adós bármikor fizetheti vissza akár egészben, akár részben, anélkül

hogy ezért külön díjat vagy térítést fizetne csak köteles félévvel előbb fölmondani.

6. A becslési adatokat az intézet önmaga, saját kölcsönén szerzi be és csak a kölcsönből vonja le.

7. A jól fölszerelt kérvények nyolc nap alatt okvetlenül érdemleges elintéztést nyernek.

A Kisbirtokosok Országos Földhitelintézete Nyitra székhelylyel egy vidéki képviselőt állított fel s ennek — a szomszéd megyék határos területeire is kiható — vezetésével =====

MEREY LAJOS nyitrai ügyvéd urat bizta meg, kihez a kölcsöntkérő ügyfelek teljes bizalommal fordulhatnak s tőle minden további fölvilágosítást díjmentesen nyerhetnek.

**KISBIRTOKOSOK ORSZ.
FÖLDHITELINTÉZETE.**

SZUPERFOSZFÁTOT,
Stassfurti kainitot

szavatolt 12.4% tiszta káli = 23—24% kén-
savas káli tartalommal,

Stassfurti kálitrágyasót

szavatolt 40% tiszta káli = 74—76% kén-
savas káli tartalommal,

Kovasavas kálit

(dohánytrágyázásra), továbbá

mindennemű egyéb **mütrágyaféléket**, azonkívül

Rézgálicot (98—99%)

elismert kitűnő minőségben legolesőbban szállit a

„HUNGÁRIA“ mütrágya, kén- és vegyi ipar részvénytársaság

Budapest, V. Fürdő-utca 8.

FELTÜNŐ UJDONSÁG!

Delice

Minden hirdetés felesleges, a dohányzó egyszer veszi és többé más nem szíhat.

legjobb valódi francia

SZIVARKAPAPIR ÉS SZIVARKAHÜVELY.